

Bekjendtgjørelse

1810

fra
det kongelige danske Videnskabers Selskab,

angaaende

de i Aaret 1809 indkomne Premie-Eskninger

og

dets andre Forhandlinger,

samt

nye Priis-Opgaver for Aaret 1811.

I. Forhen udsatte Priis-Spørgsmaales Bedømmelse.

Saaledes som ved et trykt Programme offentligen er bekjendtgjort, og i fremmede lærde Journaler er indført, har det kongelige danske Videnskabers Selskab for Aaret 1809 udsat adskillige Priis-Opgaver.

I den *mathematiske Classe* blev spurgt om en Vand-Kikkert, eller Indretningen af en Kikkert, med hvilken man til maadelige Dybder kan see Ting paa Havets Bund med samme Tydelighed, som man seer igiennem Luften med vore sædvanlige Himmel- og Jord-Kikkerter.

I den *physiske Classe* var spurgt om, hvad Meteorologien og vor Kundskab om Atmosfærens Beskaffenhed i de høiere Regioner har vundet, eller kunde vinde ved Luftmaskiner, og hvorledes et saadant Öiemed uden alt for stor Bekostning kunde opnaaes.

I den historiske Classe var forlangt en Sammenligning imellem de indiske og tartariske Nationers Gudsdyrkelse og deres Begreber om Gudernes og Verdens Oprindelse med de Forestillinger, hvilke vore Forfædre have havt om samme Gienstande.

Om disse trende Spørgsmaale, som alle synes at have Interesse og practisk Anvendelse, har Selskabet ei været saa lykkelig at erholde noget Svar.

I den philosophiske Classe var følgende Opgave fremsat:

Da der i vore Dage gives mange Philosopher, der vise mere Lyst til at stifte et, hvad i det mindste Ord og Navne angaaer, ganske nyt philosophisk Parti, end til at fuldkomne og file deres Forgiængeres Opfindelser, saa spørges, om en eclectisk Philosophie nu ei længere har noget, der med Rette kan anbefale den; dernæst, hvis den dog har, hvorledes den da bör være beskaffen? Hvilke Mænd, der især have fortient at hædres med dette Navn, og om de Philosopher, der forudm vare den alexandrinske eller den nye platoniske Skoles fornemste Siterater, i Følge her af bör kaldes Eclectikere, eller efter Nogle Mening snarere Syneretister?

Dette Spørgsmaal var egentligen udsat for Aaret 1808; men da derom ikkun var indkommet en Afhandling med Devise: *non omnis moriar*, som Forfatteren selv ønskede at omarbeide, saa forlængede Selskabet Esknings-Tiden til Udgangen af 1809. Ikke desto mindre er en saadan Omarbeidning ei indløbet til Selskabet.

I alt ere indkomne trende Afhandlinger, angaaende dette philosophiske Spørgsmaal:

- 1) Den ovenmeldte i det tydske Sprog med Devise: *non omnis moriar*.
- 2) En i det franske Sprog med Epigraphe: *tantum series juncturae pollet*.
- 3) I det tydske Sprog, Characteristik der eclectische Philosophie, med Motto:

Mens hominīs nihil hic terrarum quidquid,

Ubique est, par votis videt esse suis, etc.

Ingen af disse Forfattere have besvaret det fremsatte Spørgsmaal paa en saa tilfredsstillende Maade, at Prisen kan tilkiendes dem. Udi den eclectiske Philosophies Characteristik, med Devise: *Mens hominis* etc., savnes tilstrækkeligen bestemte Begreber om den eclectiske Philosophies Væsen og forskellige Arter, de foregaaende Systemers Indflydelse paa de følgende, hvor heldig eller uheldig de sidstes Opfindere have søgt at forme og modificere Forgængernes tilsyneladende modsatte Meninger; hvad Lærdom, Dybsindighed og vidtløftig Oversigt, for Exempel hos Pato, Stoikeren Zeno, Epicurus, Leibnitz, men især hos Plotin og hans Efterfølgere, der til have bidraget; og hvor nyttig disse Egenskaber endnu kan anvendes til Philosophiens Forbedring og Udvidelse, alt dette har Forfatteren ikke viist, og kunde fra den af ham valgte Standpunkt ikke heller vise.

Alligevel udmærker denne Afhandling sig ved en saa grundig Lærdom, ved umiskielig Flid og Udførlighed, at Selskabet ei kan andet end nævne den med megen Agtelse for dens lærde Forfatter.

Afhandlingen med Devise: *non omnis moriar*, fortjener ligeledes en ærefuld Omtale, formedelst dens med megen Skarpsindighed og sand philosophisk Aand anlagte, men ei tilstrækkeligen udførte Plan. Selskabet beklager, at det ikke har behaget Forfatteren efter Premie-Listen for 1809 paa nyt at omarbejde sin Afhandling, at give den en større Udførlighed, og at tilføie et rigere Forraad af historiske Data, især hvad den alexandrinske Skole angaaer, og saaledes nærmere at oplyse de mange af ham givne betydelige og vigtige Vink.

II. De i Selskabets Forsamlinger af dets Medlemmer oplæste Afhandlinger og andre Selskabets Forhandlinger.

Selskabets Medlemmer have fra 1ste November 1809 til 1ste Julii 1810 forelæst følgende Afhandlinger:

Den 10de November 1809 Grev *Vargas Bedemar* mineralogiske og metallurgiske Bemærkninger paa en Reise igiennem nogle Departementer i Frankerig i Aarene 1807 og 1808.

Den 8de December Hr. *de la Coudraye* almindelige Betragtninger om at bryde den fiendtlige Linie i et Söeslag, samt Bemærkninger angaaende Söeslaget ved Cap Trafalgar.

Den 22de December Professor *Örsted* om Planteliim.

Den 12te Januar 1810 Etatsraad og Professor *Bugge*, Ridder af Dannebrog, astronomiske Observationer paa Planeternes Jupiters, Mars's, Saturns og Urans Oppositioner med Solen i Aarene 1808 og 1809.

Den 26de Januar Grev *Vargas Bedemar* om Blye-Ertsens metallurgiske Behandling.

Den 9de Februar Commandeur *Löwenörn*, Ridder af Dannebrog og Wladimir Ordenen, om at indrette Skibs-Kompasser saaledes, at Magnetaalen eller Rosen under Skibets heftigste Bevægelser beholder den störst muelige Stadighed til at vise Kurser og til at peile.

Den 23de Februar Etatsraad og Professor *Bugge*, Ridder af Dannebrog, Sammenligning imellem den Nöiagtighed, som kan opnaaes med en Muralqvadrant af 8 Fods Radius og en Borda's eller Multiplications-Cirkel af 1 Fods Radius.

Den 16de Marts Professor og Doctor *Mynster*, den sammentrykte Lufts Egenskaber i Henseende til Lys, Varme og Ild.

Den 30te Marts Professor *Örsted* förste Afdeling af Undersölgelsen over de förste Grunde til al chemisk Virkning.

Den 13de April Professor *Schumacher* om Abernes Hierne og dens Forretninger, sammenlignet med Menneskets og andre Dyrs Hierner.

Den 27de April, den 11te og 25de Maj og den 15de Junii Professor og Doctor *Herholdt* Betragtninger over Liv i Almindelighed og Dyrenes Vinter-Sövn i Særdeleshed.

Selskabet har udgivet af sine Skrifter *det femte Binds andet Hefte*, hvilket indeholder følgende Afhandlinger:

- 1) En Afhandling om de phrygiske Mysterier, oplyste af Kunst-
minder af *N. Schow*, Justitsraad og Professor.
- 2) Forsög over Klangfigurene af *H. C. Örsted*, Professor i Phy-
siken.
- 3) Geographisk og geometrisk Beregning over den Deel af Jylland,
som indbefatter Hiöring, Aalborg og Randers Amter, og de
der under indberegnete Herreder, deres Indhold af Skovstræk-
ning, Heede, Flyvesand, Moser og Söer; samt övrige Haar-
bunds Jorder; med adskillige der paa grundede statistiske Slut-
ninger og Beregninger af *Niels Morville*, Kammerraad og Land-
maalings-Conducteur.
- 4) Nöiagtig Beskrivelse over alle Grönlandernes Fange-Redskaber
ved Sælhundefangsten, hvor af vil sees deres mechaniske og
hensigtsfulde Indretning, ved *Otho Fabricius*, Professor og Sog-
nepræst ved vor Frelseres Kirke paa Christianshavn.
- 5) Undersögelse over Enhiörningens (Monodon Narval) Hierte, an-
stillet af Doctor *J. A. Albers* i Bremen.
- 6) En Beretning om afdöde Professor og Ridder Georg Zoegas Liv
og Fortienester, især med Hensyn til ældre Litteratur, Archæo-
logie og afbildende Kunster, af *N. Schow*, Justitsraad og Pro-
fessor.
- 7) Bemærkninger om de nye Planeter Ceres, Pallas, Juno og Vesta,
samt Observationer af Vesta og dens Opposition med Solen, an-
stillede paa det kongelige Observatorium i Kiöbenhavn og bereg-
nede af *Matthias Bugge*, første Observator ved Kiöbenhavns Ob-
servatorium.

Destillateur *Spendrup*, den ældre, har for nogle Aar siden til
Selskabets Bedömmelse indsendt et Alcoholometer. Efter anstillede
Undersögelser ved Etatsraad *Bugge* og Professor *Wiborg*, fandt man
at dette Instrument var meget vel indrettet, og at det efter en Inde-

ling paa det medfølgende Thermometer med Sikkerhed viiste, hvormeget Brændevinen ved tiltagende Varme synes at være blevet stærkere, eller ved tiltagende Kulde svagere. For denne Opfindelse tilkiendte Selskabet ham sin Medaille i Guld. Hr. *Spendrup* har søgt om Patent eller Eneret til at forfærdige disse Alcoholometere i visse Aar.

Ved Skrivelse af 3die Marts har det Kongelige Oeconomie- og Commerce-Collegium forlangt Selskabets Tanker, om det spendrupske Alcoholometer er befundet at have Fortrin for de hidtil her brugte Brændeviinsprövere, og hvorvidt Vanskelighederne i at forfærdige samme med Nöiagtighed og Paalidelighed være overvundene, samt hvorvidt deres Forfærdigelse bör forbeholdes Opfinderen. Selskabet lod ved Etatsraad *Bugge* og Professor *Wiborg* paa nye anstille igientagne Forsög med de nye indsendte Alcoholometere i Brændevine af forskiellige Varmegrader, saadanne som de ved Luftens Temperatur i vort Clima kan erholde. Grundende sig paa disse Forsög og den physiske Classes Indberetning, svarede Selskabet Commerce-Collegium, at de spendrupske Alcoholometre havde væsentlige Fortrin frem for de hidtil brugte Brændeviinsprövere, hvilke ei paa en saa bestemt og sikker Maade angive Forandringen i Styrken efter den forandrede Temperatur, at disse Alcoholometere ere forfærdigede og kan uden Vanskelighed forfærdiges med megen Nöiagtighed, og endeligen at Forfærdigelsen bör i visse Aar forbeholdes Hr. *Spendrup*, dels for at han kan høste Frugten af de ved denne Opfindelse paa mange Forsög anvendte Omkostninger, dels fordi, naar een i denne Sag saa övet Mand paa en Gang indeler mange Alcoholometere, vil disse blive meget nöiagtigere, end, naar en eller anden Kunstner indeler enkelte Alcoholometere. I Fölge denne Beretning har Oeconomie- og Commerce-Collegiet givet Hr. *Spendrup* det ansögte Patent eller Eneret til disse Alcoholometeres Forfærdigelse, hvilke formodentligen blive indførte ved Toldvæsenet, hvorved Tolden af Brændevine kan fastsattes efter den virkelige og ikke efter den apparente Styrke.

Selskabet har den Fornöielse, at staae i videnskabelig Forbindelse med det *Keiserlige Institut i Paris*, og fra samme at erholde dets Skrifter og andre Ting efterhaanden, som de udkomme. Selskabet har igien sendt sine Skrifter til Institutets Bibliothek. I Aar har det afsendt:

- 1) Den hele Samling af alle under dets Bestyrelse udgivne geographiske Carter, hvilke vel en Gang forhen ere afsendte, men ved Transporten vare blevne aldeles beskadigede.
- 2) Den i Aar udgivne 5te Deel af dets Skrifter, med en Fortegnelse over Indholden i det franske Sprog.
- 3) Den i forrige Aar udgivne Beretning over dets Forhandlinger, og Priis-Opgaverne tillige med et kort Udtog her af i det franske Sprog.
- 4) Den Danske Ordbog.

Hr. Kammerjunker *T. B. Neergaard*, som ved alle Leiligheder viser Selskabet megen Tienstvillighed, har taget disse Sager med sig til Paris.

Krigen med Sverrig har afbrudt Forbindelse med det *kongelige Vetenskabs Academie i Stokholm*. Selskabet har troet, at det burde giøre det første Skridt til at fornye det gamle Venskab, og har til Academiet sendt:

- 1) Det nu udkomne 5te Bind af dets Skrifter.
- 2) De tvende sidst udkomne geographiske Carter over Jylland, No. 7 og No. 9.
- 3) Selskabets Bekiendtgrørelser og Premie-Lister for Aarene 1807, 1808, 1809 og 1810.

Derved vil et saa agtværdigt Samfund af vore indsigtsfulde og lærde Naboer blive underrettede om, at Selskabets Medlemmer under Krigen Trængsler og ublide Omstændigheder med ufotrøden Iver og Virksomhed have arbejdet frem ad paa Videnskabernes Bane, og bidraget til nyttige Kundskabers Udbredelse. Selskabet har tillige lovet, at det i Tilfælde, at Academiets Samling af dets Skrifter og Carter var ufuldstændig, vilde med Fornöielse sende det Manglende.

Den for almeeennyttige Kundskabers Udbredelse saa virksomme og nidkiere Patriot, Hs. Excellence Geheime-Conferentsraad *Clarsen*, Storkors af Dannebrogen, har tilkiendegivet *Directionen for det Clarsenske Litteratur-Selskab for Læger*, som bestaaer af Hr. Etatsraad og Ridder *Callisen*, Hr. Professor og Ridder *Wiborg*, Hr. Professor *Herholdt*, Hr. Hofmedicus og Doctor *Schoel*, Hr. Professor *Skielderup*, at han ønsker, at tvende Premier for tvende vigtige Opgaver, henhørende til Oeconomien og Landbruget, bleve udsatte. Bemeldte Direction har anmodet Selskabet om, af dets Medlemmer at vælge nogle i Physik, Chemie og Oeconomie kyndige Mænd, hvilke i Forening med Directionen kunde nærmere overlægge og udarbejde disse Priisopgaver, og siden i sin Tid deeltage i Bedømmelsen af de indkomne Besvaringer. Selskabet udnævnte der til Etatsraad og Ridder *Bugge*, Justitsraad og Ridder *Manthey* og Professor *Örsted*. Efter flere Samlinger og fælleds Overlæg, bleve disse Priisspørgsmaale og deres nærmere Betingelser bestemte. Ved et Programme ere de af Directionen bekendtgjorte og indførte i de offentlige Blade.

Den første Opgave angaaer Melkens chemiske Bestanddele, dens Forskiellighed hos forskiellige Hausdyr efter de forskjellige Næringsmidler; Melkens diatiske Virkning og Brug, dens Anvendelse til Næring, og dens Forædling til Handelsproduct.

Den anden Opgave fordrer en fuldstændig Undersøgelse af den plantenærende Jordskorpe, med Hensyn til det quantitative Forhold af dens Bestanddele, Underlag og Beliggenhed, for deraf at udlede Veiledning til en bestemt Dyrkningsmaade, passende til Jordbundem, samt dens Bonetering.

Begge disse tvende Opgaver ere af den Vigtighed, at deres Opløsning vil give meget Lys i adskillige Poster af Land-Oeconomien. Deres Opløsninger er saa meget snarere og vissere at vente, som det classenske Fideicommis belønner dem med meget anseelige Summer, nemlig 1000 Rdlr. for enhver af disse Opgaver.

Directionen for det classenske Litteratur Selskab for Læger, har endvidere tilmeldt Selskabet, at det fysisk-oconomiske og medicochirurgiske Bibliothek, hvilket i en Række af Aar er redigeret og udgivet af vor, til Tab for Videnskaberne alt for tidligen bortdøde, duelige og kyndige Justitsraad og Committeret i Oeconomie- og Commerce-Collegiet *Carl Gottlob Rafn*, nu er ved Selskabet sluttet. Dette Bibliothek udgjör 27 Bind. For at oversee og opfinde de mange interessante og vigtige Materier, som der ere afhandlede, vil et godt og fuldstændigt Register være uundgaaeligen fornödent. Ved Hr. *Molbek*, Amanuensis ved det store Kongelige Bibliothek, har Directionen for det classenske Litteratur-Selskab for Læger ladet förfärdige et saadant Register, og det har anmodet Selskabet derfor at give et Honorarium af 100 Rdlr. Da Selskabet har opmuntret Udgaven af det Rafnske Bibliothek, saa har det med saa megen större Beredvilighed understöttet dette Foretagende med de forlangte 100 Rdlr., hvorved dette nyttige og brugbare Værk giöres endnu nyttigere og brugbarere.

Det er Selskabet særdeles kiært, at bemeldte Direction, der bestaaer af saa mange agtbare og lærde Mænd, under nogle andre Modificationer, og under en anden Titel: *Bibliothek for Læger*: vil fortsætte dette Værk. Det vil være til megen Nytte for Læger og Chirurger i Provincerne, at de ved dette nye Bibliothek strax kan vorde underrettede om de nye og for dem vigtige Opdagelser og Skrifter i Medicin, Chirurgie og Chemie.

Lieutenant og Bogtrykker *Seidelin* har anmodet Selskabet, at det til den laalandske provincial Bogsamling ville skianke dets udgivne Skrifter og geographiske Carter. Selskabet anseer denne Bogsamling for meget hensigtsmæssig til at udbrede nyttige Kundskaber i den Egn, og har med Fornöielse samtykket denne Begiering.

Selskabet har fundet det gavnligt og passende, at giöre nogle Forandringer i dets Love og Vedtægter af 1796 og Tillægget til samme af 1797, angaaende Æres-Medlemmers og indenlandske og uden-

landske ordentlige Medlemmers Valg. Til at giennemgaae disse Love og Vedtægter, og til at giøre Forslag til Forandring her udi, blev den 26de Januar 1810 valgt en Committee, bestaaende af Deres Excellencer Hr. Geheime-Conferenceraad og Statsminister Grev *Rewentlow*, og Hr. Oberhofmarskal *Hauch*, Hr. Commandeur *Löwenörn*, Hr. Etatsraad *Schlegel*, Hr. Professor *A. Kall*, Hr. Professor *Wiborg* og Secretairen. Den 2den Marts blev Committeeens Forslag fremlagt og giennemgaaet i Selskabet, og efter nogle faa Forandringer samtykket. Efter Selskabets Befaling ere disse nye Vedtægter, som her efter skal iagttages ved Æres-Medlemmers samt ordentlige indenlandske og udenlandske Medlemmers Valgt, blevne trykte og omdeelte til samtlige Selskabets Medlemmer.

I afvigte Vinter ere følgende Herrer valgte til Selskabets Medlemmer.

Æres-Medlemmer:

- Hs. Excellence Hr. Geheime-Conferentsraad *Marcus Gerhard* Greve af *Rosenkrone*, Ridder af Elephanten og Storkors af Dannebrogen.
 Hs. Excellence Hr. *Johan Sigismund* von *Mörsting*, Præsident i det Slesvigholstenske Cancellie, Storkors af Dannebrogen og Ordens Skatmester.

Ordentlige Medlemmer:

- Hr. *Börge Thorlacius*, Doctor i Philosophien, ordentlig Professor i det latinske Sprog ved Kiöbenhavns Universitet, Assessor i Consistoriet, Medlem af det skandinaviske Selskab.
 Hr. *Wedel Simonsen*, Doctor i Medicinen og Medlem af det skandinaviske Litteratur-Selskab.
 Hr. Capitain von *Kramer*.

III. Den geographiske Landmaaling.

De geographiske Opmaalinger fortsattes med al Iver i Hertugdømmet Holsteen. Det geographiske Carte No. 8. ventes færdigt fra

Kobberstikker *Sonne* til Aarets Udgang. Kobberstikker *Angelo* har foreviist Selskabet et Ets Aftryk af Cartet over Bornholm, hvilket vil blive et af de smukkeste geographiske Carter.

Hovedplanen til de geographiske Carters Udgave og indbyrdes Ordning har hidindtil været, at Viborgs Meridian var Grændsen imellem de østlige og vestlige Carter over Jylland. Det jydsk Carte No. 1, støder til det nordlige Carte over Fyen; derefter følge imod Nord No. 2, No. 3 og No. 4, paa hvilket sidste findes Skagen. Derfra gaaer man til den vestlige Kyst af Jylland, og No. 5 er Naboe-Carter til No. 3. Derfra gaaer man imod Synder med No. 6, No. 7, No. 8 og No. 9, hvilket sidste paa den østre Side er sammenpassende med Cartet over det sydlige Fyen. Den sydlige Grændse for begge disse Carter, hvilke ligesom alle de andre Carter ere nøie sammenpassende i deres ydre Linier, falder norden for Ekrenförde, Slesvig og Husum.

Dersom man for de Carter, som staae tilbage over den övrige Deel af Hertugdømmet Slesvig og hele Holsteen vilde følge Meridianen af Viborg, da vilde der i alt blive 5 Carter, af hvilke tvende vilde indeholde meget Lidet, nemlig det ene ikkun Wilster Marsk, og det andet ikkun Öen Femeren og Kysten fra Heiligenhafen forbi Cismar og til Neustadt. Efter Etatsraad og Professor *Bugges* Forslag forlader man Meridianen af Wiborg, og tager herefter til Grændse imellem de östlige og vestlige Carter en Meridian i Egnen af Rendsborg, saaledes at det övrige af Hertugdømmet Slesvig og hele Hertugdømmet Holsteen kan falde paa fire Carter, hvilke da vilde blive meget bedre opfyldte end de 5 Carter efter Wiborgs Meridian.

Efter denne Plan vil Cartet No. 10 indeholde den sydvestlige Deel af Hertugdømmet Slesvig og en Part af den nordvestlige Deel af Hertugdømmet Holsteen, og blive meget större end efter den förrige Plan. Til at udfylde dette Carte, mangle endnu nogle geographiske Opmaalinger; desuden vil Constructionen af de trigonometriske Triangler, Reductionen af Carterne og deres Reentegning med-

saage saa megen Tid, at dette Carte ikke förend i Udgangen af 1812 kunde leveres til Kobberstikker *Angelo*. Deels for imidlertid at beskiefrige Kobberstikkeren, deels fordi generale Carter ere nödvendige og finde megen Afgang, har Selskabet befaleet Etatsraad og Professor *Bugge* at udgive et general Carte over Nörre Jylland, hvilket kan blive färdigt til October Maaned og strax kan leveres til Kobberstikker *Angelo*, saa snart han har fuldendet Cartet over Bornholm.

Dette Forslag og denne Forandring havde forud fundet Hans Majestat Kongens allernaadigste Bifald.

Det er et Beviis paa de geographiske Opmaalings Brugbarhed og vidt udstrakte Nytte, at de ved flere offentlige Anliggender og Indretninger, hvor det er fornödent at vide Landets Maal og Störrelse, blive lagte til Grund. Saaledes have alle de originale Opmaalings-Carter i en Maalestok af 12 decimale Tommer til Milens og de trigonometriske Operationer været udlaaante til Söe-Cart-Archivet. Alle Kysterne samt Brederne og Længderne paa alle de danske Söe-Carter, som udgives fra dette Archiv under Bestyrelse af den værdige og fortiente Commandeur *Löwenörn*, ere aflagte efter Selskabets geographiske og trigonometriske Opmaalinger, omendskiönt Carternes Titel og Paaskrivt ei beröre denne Omständighed, hvorved de dog hos alle Kienderne havde erhholdet en endnu större Agtelse og Tillid. Det er Grundenes Opmaaling og rigtige Anlæg, der er et nyt og egent Arbeide fra Söe-Cart-Archivet. Dette Arbeide har været saa meget lettere og vissere, som man har kundet gaae ud fra saa mange Puncter i Kysterne og fra saa mange Objecter paa Landet, hvilke ved den geographiske Landmaaling ere bestemte med saa megen Nöiagtighed.

De Söeofficerer, til hvilken Grundenes Opmaaling har været anfortroet, have og været instruerede til at betiene sig af den snilde Methode, som grunder sig paa det bekiendte Probleme: naar man har trende Kirker, eller andre Objecter, anlagte ved de geographiske Opmaalinger, og man fra et fierde Sted i Söen og paa Grunden med *Hadleys* Sextant maaler Vinklerne imellem bemeldte trende Kirker,

da at anlægge dette fjerde Punct paa Cartet, hvoraf atter sees, at de geographiske Carters Paalidelighed er den egentlige Grundvold for Grundenes rigtige Aflægning i Söe-Carterne.

Det Kongelige Rentekammer, som i flere Aar har arbejdet paa at dæmpe Flyvesanden paa Jyllands vestlige Kanter, har forlangt udlante de originale Opmaalings-Carter synden og norden for Tistød, for der efter at lade forfærdige et Carte over Flyvesanden i en Brede af 2 Mile fra Söekysterne, hvilket vil være til megen Nytte og Oplysning i bemeldte Collegiets Beraadslaninger og vigtige Foranstaltninger til Flyvesandens videre Dæmpning.

Den Kongelige General-Quarttermester-Stab har ligeledes forlangt adskillige Carter og Efterretninger, hvilke Selskabet med megen Fornöielse har meddeelt.

Under 29de August 1809 har Hans Majestæt allernaadigst befalet til Capitaine *Carl Friderik von Wilster* efterhaanden at udlane de trigonometriske Operationer, de originale geographiske Opmaalings-Carter over Dannemark, da det er Hans Majestæts Villie at Capitain *Wilster* deraf skal forfærdige og tegne Carter over Dannemark, saaledes at deres Maalestok er $\frac{3}{4}$ Deel af den Maalestok, i hvilken de geographiske Carter udgives, eller $1\frac{1}{2}$ Decimal Tommer til Milen. Etatsraad og Professor *Bugge* blev tillige befalet at have Tilsyn med disse Carters Construction. Capitain *Wilster* har med saa megen Flid arbejdet her paa, at Concepten til et samlet Carte over samtlige danske Öer og det paagrændsende faste Lands Kyster, i en Maalestok $1\frac{1}{2}$ Decimal Tommer til Milen, allerede er færdig, hvorpaa tillige efter Söe-Carterne ere indtegnede Grundene og Lodskuddene.

I forrige Aars Bekjendtgjørelse er det anført, at Hans Majestæt Kongen allernaadigst har befalet, at *Depôt général de la guerre* i Paris skulle meddeles Copier af de trigonometriske og geographiske Opmaalinger over begge Hertugdømmene, samt Copier af de regnede Carter over de Dele af Dannemark, hvor over intet geographisk Carte endnu var udgivet. Alle disse Carter og Beregninger bleve i

Februar 1809 afleverte. De maae vare blevne opholdte enten her eller noget andet Steds underveis; thi saavel den Keiserlige franske Gesant i den nedersaxiske Kreds Hr. *Bourienne*, som Directeuren for depôt général de la guerre General Grev *Sanson* og Capitain *le Cesne* har i Slutningen af Marts erindret om disse Sagers Bortsendelse; af en Skrivelse til Etatsraad og Professor *Bugge* af 29de Junii 1809 fra Hr. *Mariel*, Chef de Bataillon, adjoint au Directeur du depôt, er man blevet underrettet om disse Beregningers og Carters rigtige Ankomst. Da denne Skrivelse tillige viser den Agtelse, som man i Paris har for det danske Videnskabers Selskabs geographiske Opmaalinger, og den Værd, man der tillægger dem, saa anføres den Deel af bemeldte Skrivelse, som vedkommer denne Sag:

Je vous prie, Monsieur, de vouloir bien n'attribuer qu'à mes grandes occupations le retard, que j'ai mis à répondre à la lettre, que vous m'avez fait l'honneur de m'adresser le 8 fevrier dernier avec l'extrait interessant des opérations trigonométriques faites dans les Duchés de Sleswig et de Holstein. D'ailleurs sans ces occupations j'eusse toujours été en quelque retard, votre lettre et votre extrait ne m'étant parvenus que le 29 Mars.

A l'époque, ou cet extrait, que nous devons, à la bienveillance de votre Souverain et à l'obligeance de la Société Royale, est arrivé, j'étois à même de rassembler des matériaux pour achever de faire confectionner la grande carte d'Allemagne, en 240 feuilles, ordonnée par Sa Majesté imperiale, dont Mr. le Capitaine le Cesne vous aura sans doute parlé. Votre travail nous a été d'un très grand secours dans cette circonstance par l'exactitude et la méthode, qui y regnent. Je conçois, que sa rédaction a dû vous prendre beaucoup de tems; mais votre amour pour tout ce, qui tient aux sciences et au perfectionnement de la géographie a soutenu votre Zèle surqu' à la fin. Je me suis empressé d'en parler à son Excellence notre Ministre de la guerre et de lui mettre sous les yeux ce travail, et Monseigneur m'a autorisé à vous offrir en son nom la collection de 174 feuilles de la Carte de France par Cassini.

Puis-je, Monsieur, vous prier encore de nous procurer les données trigonométriques sur tout le pays embrassé par les Cartes, dont la Société Royale de Copenhague a bien voulu nous donner un exemplaire. Puis-je au même tems vous prier de nous procurer semblables résultats sur la Norwège. Je sais, qu'on leve le plan de ce pays, et je suis informé, que les états de votre Souverain avoient été couverts d'un réseau de triangles depuis les bords de l'Ebbe jusqu'à Drontheim, dont les observations, comme les calculs, sont faites sous votre direction — — — — — L'obtention de tout ce que je vous demande, nous fourneroit encore des données d'autant plus certaines sur la figure de la terre dans une étendue immense de pays, puisque nous possédons déjà une chaîne de triangles, qui s'étend depuis Trieste jusqu'à Schleswig.

Si à ce nouveau travail vous pourriez joindre ou nous envoyer d'avance un exemplaire de votre ouvrage, qui a pour titre: *Méthode employée pour lever les cartes géographiques: vous nous rendriez d'autant plus de service, etc. etc.*

IV. Den danske Ordbog.

Commissionen for den danske Ordbogs Redaction, hvis Formand er Professor og Ridder *Wiborg*, og hvis övrige Medlemmer ere Professor og Ridder *A. Kall*, Justisraad og Professor *N. Schow*, Etatsraad og Geheime-Archivarius *G. Thorkelin* og Professor *Thorlacius*, fortsætter sine Arbeider med uforrröden Flid. Bogstavet I er i forrige Aar trykt, men man har endnu ikke begyndt paa Trykningen af Bogstavet K. Papiret er steget til saa overordentlige og ubestemte Priser, og Trykkerlönnen er saa meget forhöiet, at Selskabet finder det passende ikke at ile med Trykningen; maaskee vil de nærværende ugunstige Omständigheder paa en eller anden Maade forandre sig; da man tör haabe der efter at kunne paaskynde Trykningen ved at have samlet et större Forraad af trykkefærdigt Manuscript.

Selskabet maae beklage at Commissionens virksomme og med saa megen Iver arbejdende Medlem, Justitsraad og Professor *Kierulf* i det forløbne Aar har været sygelig, og for sin Helbreds Skyld har seet sig nødsaget til paa nogen Tid at flytte paa Landet. Revisionen af Manuscriptet til Bogstavet K var inden hans Bortreise fremmet indtil Ordet *Kiöd*. Commissionens reviderende Medlemmer vare der ved nedsatte til to. Af den Aarsag har Selskabet valgt et nyt Medlem i Commissionen for Redactionen af den danske Ordbog, nemlig Professor *Thorlacius*, af hvis Sprogkyndighed og Talent Selskabet og Commissionen venter sig megen Nytte. Redactionen er med al Flid fremmet i det forløbne Aar. Amanuensis ved det store Kongelige Bibliothek *Molbeck*, har ved at igiennemgaae og forøge det Nyerupske Manuscript fra Begyndelsen af K til Ordet *Ko*, gjort det endnu modnere til Revision, og han fortsætter sit begyndte Arbeide paa Bogstavene M, N og O. En anden duelig Mand gör Forsøg med at redigere Bogstavet R. Redactionen af det vidtløftige Bogstav S er nyligen overdraget Hr. *Dewegge* ved det Classenske Fidei-Commisses Bibliothek. Redactionen af Bogstavet T er i Adjunct og Bibliothek-Secretair *Werlauffs* Hænder. Alle de samlede Materialier til Bogstavet P brændte hos Rector og Doctor *Nissen*, tilligemed Cathedral-Skolen ved Bombardementet 1807. For at afhielpe denne Mangel, har Amanuensis *Molbeck* begyndt at samle Excerpter og at giøre Ud-kast til Bogstavet P, hvilke Arbeider han endnu fortsætter.

Af Excerpter og Provinds-Ord har Commissionen i forrige Aar erholder ei ubetydelige Bidrag. Hr. *Dewegge* har givet en kritisk Undersøgelse af norske Ord til Bogstavet K i Hallagers Ordsamling, hvilket Arbeide vidner om Duelighed og Talent til at arbeide i dette Fag. Studiosus Medicinæ *Bruun* har indsendt Ord uddragne af Krafts Mechanik; Studiosus *Rask* ligeledes af den ældste Oversættelse af *Reineke Foss*. Commandeur *Löwenörn*, der med saa megen Velvillighed stedse har understøttet Commissionen i Henseende til Söevæsensord, har nu indsendt alle disse Ord fra I til Alphabetets Slutning. Han har

lovet at forsætte dette for Ordbogens Berigelse saa vigtige Arbeide, ogsaa for de andre Bogstaver, der allerede ere udkomne, hvilket vil blive et vigtigt Bidrag til Ordbogens Supplementer, som Selskabet en Gang i Tiden agter at udgive.

Ved at lade excerpere Krigslovene og 13 Exerceer-Reglementer fra Midten af forrige Aarhundrede, meddeelte fra det Kongelige General-Commissariats-Collegium, har man erhholdet en Deel gode og oprindelige danske Ord. Major *Aubert* ved det ridende Artillerie har givet Forklaring over de brugbare danske Krigsord. Oberst-Lieutenant *Tscherning* paa Frideriksværk har meddeelt Fortegnelse over de danske Kunstord, som vedkomme Kanonstøberiet, og fra flere i andre Fag sagkyndige Mænd seer Commissionen flere Bidrag i Møde.

Af de i forløbne Aar indkomne Samlinger af Provindsord, fortiene med Hensyn til Fuldstændighed og nøiagtig Udarbeidelse, fornemligen at udmærkes de, som ere indsendte af Præsten *Koch* i Falckerslew paa Falster, af Hr. Doctor *Wedel Simonsen* i Fyen, og af Præsterne *Aagaard* i Agerskov og *Römer* i Hellevad.

Af denne Beretning seer man den Omhue, som anvendes til at samle gode Materialer til den danske Ordbog, og den ufortrødne Flid og vedholdende Iver, med hvilken Commissionen igiennemgaær og ordner dem.

At skrive en Ordbog, i hvilket som helst Sprog, er et meget vidtløftigt og høist besværligt Arbeide, især naar man er bundet til en for mange Aar lagt Plan, som man ei ganske kan forandre, og Udarbeidelsen er skeet til forskiellige Tider og af forskiellige forlængst afdøde Redacturer og Revisorer. Naar en saadan Ordbog læses med en forudindtaget Aand, der stræber at vise Tingene fra den mørke Side, saa er det meget lettere at giøre stränge Bebreidelser og at afgive haarde Domme, end selv at lægge Haanden paa et saadant Arbeide. Saadanne Domme over de for flere Aar siden udarbeidede Bogstaver, om de end vare aldeles grundede, træffe mere de døde end de levende, mere det forhen værende end det nu værende Selskab.

V. Uddeelte Belønninger, indsendte Afhandling, Böger med videre.

Capitain *Kramer*, som paa Kongelig Bekostning har reist paa Vandbygning og Canal-Væsenet, havde allerede i forrige Aar til Selskabet indsendt en *Theorie om Krumtappen*, hvis Bedømmelse formedelst Capitain Höyers Reise, Sygdom og Död var blevet forsinket. Efter den matematiske Classes enstemmige Beretning er denne Afhandling fundet værdig til at indføres iblant Selskabets Skrivter, og Hr. Capitain *Kramer* er tilkiendt Selskabets Medaille i Sölv som et Agtelsestegn.

Commandeur og Ridder *Löwenörn* har i Selskabet foreviist adskillige Compasser af Seil- og Compasmager *Weilbachs* Opfindelse og Arbeide, nemlig et Compas saaledes indrettet, at Naalen viiste baade Misviisningen og Inclinationen, og et andet Styr-Compas, hvor Naalen ikke ligger horizontalt paa Rosen, men med den gjør en Vinkel ligestor med Inclinationen, hvorved man formoder, at den magnetiske Kraft desto stærkere vil virke paa den, og gjøre Virkningen desto vissere; ligeledes bleve foreviste nogle andre Compasser forfærdigede af ham efter Commandeurens Ideer. Selskabet fandt, at alle disse Instrumenter vare forarbejdede med megen Flid, Nöiagtighed og Nethed, og det har i en Skrivelse bevidnet Hr. *Weilbak* sin Agtelse, og tilkiendt ham sin Sölv-Medaille.

Landmaalings-Inspecteur *S. Bruun*, har i forrige Aar indsendt Tabeller over Coursen af dansk grov Courant og Banco-Sedler fra all pari til en Cours af 300. Disse Beregninger og Tabeller har han end videre udført til en Cours af 750 og indsendt samme til Selskabet.

Følgende Böger ere indsendte til Selskabet:

Fra det Keiserlige Institut i Paris:

Mémoires de l'institut de France Année 1807 et 1808. Paris 1809.

Connoissance des tems ou des mouvemens célestes à l'usage des Astronomes et des navigateurs pour l'année 1811. Paris 1809.

Fra det nordamerikanske Videnskabers Academie:
Memoirs of the American Academy of Arts and sciences. Boston
 1803.

Videnskabernes Selskab i Harlem har ved sin Secretair Dr.
van Marum, Directeur af det Teylerske Museum, indsendt sin *Premie-Liste for Aarene 1809 og 1810.*

Det medicinske Selskab i Paris, eller *Société médicale d'emulation à Paris* har indsendt sine *Priis-Opgaver for 1810.*

Fra Hr. J. F. Hernandez er indkommet:

Mémoire sur ces questions: quels sont les signes diagnostiques et pronostiques, que peut fournir dans les maladies acutes l'état de la langue, des lèvres et des dents? quelles conséquences doit on en deduire dans la pratique? par J. F. Hernandez, Medecin en chef de la Marine et Professeur à l'école de Médecine navale du port de Toulon. Paris 1809.

Professor *Silvestre de Sacy* har til Selskabet sendt:

Mémoires de l'academie des belles lettres Tome 47, 48, 49, 50;
 hvorudi findes trede vigtige Afhandlinger af bemeldte Hr. *De Sacy.*

Den kongelige Astronom i Berlin, Professor *J. E. Bode* har sendt: *astronomisches Jahrbuch für das Jahr 1811;* ligeledes: *astronomisches Jahrbuch für das Jahr 1812.*

Hr. *de la Coudraye* har paa Forfatterens Vegne til Selskabet indleveret:

Tableau statistique et topographique de grand Duché de Finlande par le Comte de Santi.

Hr. Kammerjunker *T. Bruun Neergaard*, som i afvigte Vinter har været her i Staden, og overværet nogle af Selskabets Forsamlinger, har indsendt:

Analyse des travaux de la classe des sciences Mathématiques et physiques de l'institut de France pendant l'année 1809. a) Partie mathématique, b) partie physique.

Fra en svensk Forfatter, hvis Navn var indsluttet i en vedheftet og forseglede Seddel, er indsendt Tegning og Beskrivelse over et *Perpetuum mobile*. Selskabet anser denne ubekjendte Forfatter at maatte henregnes iblant de mislykkede Hoveder, der anstrænge sig for at finde umuelige Ting.

VI. De af Selskabet fremsatte Priis-Opgaver for Aaret 1811.

I. I den mathematiske Classe:

Da nøiagtig Kundskab om Magnetnaalens Misviisning og Inclination er af største Vigtighed i den mathematiske Geographie og i Navigationen, saa ønsker Selskabet, at vor Kundskab her om maatte kunne bringes til en høiere Grad af Vished og Fuldkomnethed, hvor til de nyere og bedre Observationer af Cook, le Gentil, Chabert, de la Peyrouse, Krusenstern, Humbold og flere kunde veilede. De nautiske Observationer, som flere duedige danske Söemænd have anstillet i de ostindiske og vestindiske Farvande, kunde og her komme til Nytte.

De Poster, til hvilke ved derte Pris-Spørgsmaals Besvarelse maatte tages Hensyn, ere fornemligen følgende:

- 1) Det spørges, om man efter Halley's Hypothese skal antage flere magnetiske Poler ved Jordens Poler, eller om det efter Eulers og T. Mayers Meninger er nok at antage en magnetisk Pol ved hver af Jordens Poler, til at forklare Misvisningens og Inclinationens Phænomener over hele Jordkloden?
- 2) Disse Polers Stæder og Beliggenhed samt deres Frastand fra Jordens Poler skal bestemmes; og saavidt Observationerne kan tilstrække i det korte Tidsrum, i hvilket magnetiske Observationer ere anstillede, skal man udfinde disse Polers eller magnetiske Kræfters periodiske Gang om Jordens Poler og deres Længde og Brede til en vis Epoche.

3) Paa et geographisk eller hydrographisk Carte forlanger man, at opdrage Misvisningens og Inclinationens krumme Linier. Man maatte tillige opgive en Formel, som udtrykker disse krumme Liniers Natur og Egenskaber, og efter hvilken de kan construeres.

4) Man maatte bestemme Misvisningens og Inclinationens aarlige Tilvækster eller Aftagelser, og den der af flydende de magnetiske krumme Liniers Forandring eller Fremskriden.

5) Man bör forklare Regler og opgive Formeler, efter hvilke man paa et hvert Sted paa Jorden, hvis Brede og Længde er givet, til en given Tid kan beregne Magnetnaalens Misvisning og Inclination.

Ved alle disse Posters Besvarelse maatte bestandigen have Hensyn til de nyeste og bedste nautiske Observationer, og de fremsatte Hypothesers og Formelers Overeenstemmelse med dem vises.

In geographia mathematica et in arte navigandi accurata declinationis et inclinationis acus magneticæ theoria maximi est momenti; ut ea ad majus certitudinis et perfectionis fastigium evehatur optat et sperat Societas Regia Havniensis. Recentiores observationes nauticæ ab astronomis et navigatoribus, veluti le Gentil, Cook, Chabert, de la Peyrouse, D'entrecasteaux, van Couwer, Krusenstern, Humbold, aliisque institutæ eo conducere videntur. Observationes Danorum, qui Mariâ Indiæ orientalis et occidentalis pernavigarunt, usui quoque esse possunt.

Momenta, ad quæ in hujus quæstionis de theoria magneticæ acus enodanda imprimis respicere oportet, fere sunt sequentia:

1) *Quæritur, utrum juxta hypothesin Halleyanam in vicinia poli terrestris plures sint poli magnetici, an juxta mentem Euleri et T. Mayeri unus modo statuendus sit polus magneticus, qui phænomenis declinationis et inclinationis acus magneticæ explicandis sufficiat?*

2) *Istorum polorum vel virium magneticarum loca vel latitudines et longitudes sunt inveniendæ. Quantum ob breve temporis spatium, per quod acum magneticam observavimus, fieri potest, motum quoque periodicum virium magneticarum circa polum terrestrem, nec non earum latitudines et longitudes geographicas ad certam epocham determinare oportet.*

3) *In tabulis geographicis vel hydrographicis, ducendæ sunt lineæ curvæ, inclinationes et declinationes acus magneticæ exponentes, quarum proprietates et naturam formulæ algebraica exprimere et comprehendere oportet, adeo ut exinde istæ lineæ construi possint.*

4) *Declinationis et inclinationis incrementa vel decremента annua sunt determinanda, et mutationes (vel motus) curvarum magneticarum, quæ exinde oriuntur, duce experientia et observatione, reperiendæ sunt.*

5) *Explicandæ sunt regulæ et inveniendæ sunt formulæ, juxta quas quovis tempore et loco, cujus latitudo et longitudo dantur, declinatio et inclinatio acus magneticæ computari possit.*

Dum hæc momenta enodantur, ad novissimas et optimas observationes, terra marique factas, est respiciendum, et assumtas hypotheses ac explicatas formulas cum experientia congruere ubique est monstrandum.

2. I den physiske Classe.

Ved Planternes chemiske Undersøgelse have vi ikke den samme Fordeel, som ved de uorganiske Legemers, at være i Besiddelse af en tilstrækkelig Mængde Prøve-Midler (reagentia), ved hvis Hielp deres Bestandele letteligen kunne skielnes. Vor Tidsalder, ellers saa riig paa chemiske Opdagelser, har i denne Henseende efterladt meget at ønske; thi dels mangle vi endnu Prøvemidler for mange Bestandele, dels finde vi ved visse Prøvemidlers Anvendelse Overensstemmelse imellem Plantestoffer, hvis Enshed fra andre Sider ikke tilstrækkeligen er beviist. Selska-

bet ønsker derfor denne Gienstand paa nye bragt i Undersøgelse; og fremstiller i den Anledning følgende Opgave: at udfinde chemiske Prøvemidler for de Plantematerier, for hvilke vi endnu ingen have, og nærmere at bestemme de Prøvemidler, hvis Brug er ubestemt og uvis.

Selskabet indseer altfor vel Vanskeligheden af et saadant Arbejde til der at kræve en absolut Fuldstændighed. Det er derfor villig til at belønne det bedste indløbne Skrivt, naar det kun i nogen mærkelig Grad udvider vore Kundskaber om den forelagte Gienstand. I Særdeleshed ønsker Selskabet, at henvende Chemikernes Opmærksomhed paa Plantegifterne, hvortil de hidtil med for liden Omhyggelighed have søgt Prøvemidlerne, uagtet Gienstanden baade for sin videnskabelige Mærkværdighed og for sin Nytte i Lægekunsten fortiente den nøiagtigste Grandskning.

In analysi vegetabilium chemica non æque ac in corporibus inorganicis explorandis sufficienti multitudine reagentium, ut dicuntur, instructi sumus, quibus diversæ eorum partes dignoscantur. Nostra ætas, inventorum chemicorum alioquin ferax, hoc respectu multa adhuc desideranda reliquit; nam partim multorum principiorum reagentia nobis omnino desunt: aliorum non desunt ea quidem, sed tamen ejusmodi sunt, ut quorundam identitatem evincere videantur, quæ nullo alio argumento confirmata sit. Societas igitur novam hujus rei investigationem desiderat, ideoque sequens problema peritorum studiis comendat: invenire reagentia chemica eorum principiorum vegetabilium, quorum hucusque nulla cognita sunt; nec non accuratius ea definire, quorum usus adhuc vagus et incertus.

Societas difficultatem hujus operis perspiciens, plenam quæstionis solutionem minime postulat, sed optimam quamque ceteris præferendam præmio ornabit, si modo scientiam naturæ hac in parte aliquantum promoverit. Inprimis societas chemiæ peritos venenis ve-

getabilium intentos reddere cupit, quorum reagentia hucusque minus diligenter investigata sunt, quamquam eorum cognitio tum scientiæ naturalis tum artis salutaris vehementer interessit.

3. *I den historiske Classe.*

Med historisk Critik at undersøge og med passende Exemp-
ler at oplyse, af hvilken Kilde det gamle skandinaviske Sprog
sikkerst kan udledes; at angive Sprogets Character og det For-
hold, hvori det fra ældre Tider og igiennem Middelalderen har
staaet dels til nordiske dels til germaniske Dialecter; samt nøiag-
tigen at bestemme de Grundsætninger, hvorpaa al Udledelse og
Sammenligning i disse Tungemaal bör bygges.

Investigetur crisi historica, accedente exemplorum idoneorum luce, ex quonam fonte lingua vetus Scandinavica rectissime deducatur; explicetur hujus linguæ ingenium, nexusque et mutua ratio, quæ ex antiquissimo tempore, et medio, quod dicitur, ævo ei cum dialectis, sive septentrionalibus sive germanicis intercesserit; certæque constituentur regulæ, quas in omni horum idiomatum derivatione et comparatione sequi oporteat.

4. *I den philosophiske Classe.*

Da Ideen til et almindeligt og characteristisk Sprog, som
Leibnits har givet, hverken af ham selv er tilstrækkeligen ud-
viklet, eller af andre synes at være fattet, saa forlanges en ty-
delig og nøiagtig Beskrivelse over et saadant Sprog, en Under-
retning om Maaden, paa hvilken et saa ønskeligt Sprog kunde
udføres, og tillige en Undersøgelse, om og hvorvidt de Metho-
der, som i nogle Videnskaber, saasom Mathematik og Chemie,
især den nyere, allerede ere prøvede, ogsaa i Philosophie og de
andre den menneskelige Kundskabs Grene rigtigen kan anvendes.

Cum idea linguæ universalis et characteristica a Leibnitio proposita, neque ab eo ipso satis explicata sit, nec ab aliis omnino videatur intellecta, detur luculenta et accurata hujusmodi linguæ de-

scriptio, doceaturque via, qua rem exoptatissimam conficere contingat, et disquiratur simul, num et quatenus rationes in non nullis disciplinis, velut in Mathesi et Chemia, præsertim recentiore, jam tentatæ, etiam in philosophia ceterisque humanæ cognitionis partibus recte iniri queant.

For Besvarelsen af enhver af disse Opgaver giver Selskabet en Belønning af sin Medaille i Guld af 50 Danske Ducaters Værdie, naar der befinder Svaret at være grundigt, tilstrækkeligt og fuldstændigt efter foranførte ethvert Spørgsmaals Betingelser. Selskabet indbyder alle Lærde og Sagkyndige (Selskabets egne i de danske Stater boende Medlemmer undtagne) til at besvare disse Opgaver. Afhandlingerne kan skrives i det latinske, franske, engelske, tyske, svenske og danske Sprog uden Navn med Motto eller Devise, hvilken tillige skrives paa en forseget Seddel, der indeholder Forfatterens fulde Navn, Stand, Embede og Opholdsstæd.

Premie-Æskningerne for disse Opgaver maae indsendes til Selskabets Secretair, Etatsraad og Professor *Thomas Bugge*, Ridder af Dannebrog, inden Udgangen af Aaret 1811.

VII. Priisopgaver efter de Thottiske og Classenske testamentariske Dispositioner.

Afgangne Geheimeraad og Statsminister *Grev Otto Thott*, Ridder af Elephanten, og Generalmajor *Classen*, Storkors af Dannebrog, have til Selskabet skienket Kapitaler, af hvis Renter aarligen skal udsættes Priis-Spørgsmaale. Der om har Selskabet i Aaret 1800 udgivet et særskildt Programme, indeholdende 21 Opgaver, som vedkomme den practiske Mechanik, Agerdyrkningen, Skovvæsenet og andre Landhuusholdningens Grene. Nogle af disse Spørgsmaale ere imidlertid blevne besvarede og Belønninger derfor uddeelte. Andre af disse Opgaver ere ligeledes fremsatte af Landhuusholdnings-Selskabet, og blive altsaa her overflødige. Af disse Aarsager gielder ovenmeldte i 1800 udgivne Programme nu ei længere; men de Opgaver, som Selskabet nu udsætter efter de Thottiske og Classenske Testamenter ere følgende; og da Erindringen om disse Opgaver aarligen i Selskabets Premie-Lister fornyes, forventes, at de desto snarere og vissere ville blive besvarede.

Det Thottiske Legatum.

1. Under hvilke Omstændigheder befordres Vexten af de bekiendte og skadelige Huussvampe paa Bielker og Bretter i Bygninger? Hvorledes forhindres de fra at fremkomme? Og paa hvad Maade udnyddes de af Huse, som allerede der af ere angrebne?

Endskiönt flere Midler allerede ere bekiendte imod dette Onde, ønsker dog Selskabet, at der maatte udfindes endnu bedre og virksommere end de hidtil anpriste. Sagen er vigtig for Dannemark, men især for Norge, hvor hele Huse ödelægges af en Svamp, der kaldet Sop. Man venter især derfra at erholde rigtige Erfaringer, hvorledes dette Onde kan forebygges og afhielpes.

För dette Spörsgmaals Besvarelse, udsættes en Belönning af 50 Rdlr.

2. Med hvilken Fördeel kan Gulerödder hos os dyrkes i det Store til Föde for Huusdyr? Og hvilken Indflydelse har denne Föde paa disse Dyr, til Exempel paa Koens Melk, Smör og Ost?

Författeren maatte ved sammenlignende Forsög give en nöiagtig Beregning saavel over Omkostningerne ved deres Dyrkning, som om deres Værd i Forhold til andet Föde. De bekiendte engelske Aenaler af Young give paa flere Stæder Efterretning om den rigtigste Dyrkningsmaade, og Anledning til, hvorledes saadanne Beregninger bedst göres. Selskabet udsætter derfor en Belönning af 100 Rdlr.

3. Da Spelten (*Triticum Spelta*), den polske Hvede (*Triticum polonicum*) og andre Arter og Afarter af denne Kornsort dyrkes i andre Lande med större Fördeel end vor almindelige Sommer- og Vinter-Hvede, saa spörges, hvilke ere de Arter og Afarter af Hvede, som kunde dyrkes hos os med störst Fördeel, med Hensyn til Egnenes og Jordbundens Forskiellighed?

Försögene maatte med enhver Hvede- Art være anstillede paa et Stykke Land ei mindre end en halv Tönde eller 7000 Quadrat-Alen. Tillige med Besvarelsen maatte indsendes Pröver og törrede Exemplarer af de Hvedesorter, med hvilke man havde anstillet Försögene. Selskabet udlover der for en Belönning af 200 Rdlr.

4. Da det för Speltens Dyrkning er en ikke ubetydelig Hindring, at man mangler beqvemme Indretninger til dens Afskalling, saa spörges hvorledes skal en Speltmölle paa den bedste Maade være indrettet?

Möllens Construction maatte ved en tydelig Tegning eller ved en god Model forklares, og tillige indsendes Pröver af den paa en saadan

Mölle afskallede Spelt. Selskabet giver her for en Belønning af 100 Rdlr.

5. Hvilke Arter og Afarter af Havre ere de fordeeligste for de danske Provindser efter deres Beliggenhed og Jordbund?

Forsøgene maatte ei anstilles paa mindre Strækninger end en halv Tønde Land; og med Besvarelsen maatte følge Prøver og tørrede Exemplarer af de forsøgte Arter, og tillige giøres nøiagtig Beregning over deres Værd i Forhold til den almindelige Havre. Dette Spørgsmaals Besvarelse belønnes med 100 Rdlr.

Det Classenske Legat.

1. Hvilke ere de skadeligste Arter af Ukrud, som findes iblant Sæden i Dannemark eller Norge, og hvorledes udryddes de paa den sikkerste Maade og med den mindste Bekostning?

I Besvarelsen maatte gives rigtige, men korte Beskrivelser over Planterne tillige med deres botaniske og provinciale Navne. For den bedste Afhandling her om udsættes en Belønning af 100 Rdlr.

2. For den bedste Indretning af Seletöi, hvorved Hesten og Studen, uden at trykkes og beskadiges, kunde trække lettest og med størst Virkning, udsættes en Belønning af 100 Rdlr.

Man ønsker, at Forfatteren vil have Hensyn saavel til Seletöiets Indretning ved Landbrug, saasom ved Plove, Harver, Tromler, Höstvogne m. v., som og til Indretningen her af ved sværere Arbeide, saasom ved Lastvogne, Steenvogne, Kanoner o. s. v.

Selskabet vil belønne Afhandlinger, som kun have beskæftiget sig med at forbedre Seletöier til enkelt Brug, saasom til Plove, Lastvogne, Kanoner o. s. v., i Forhold til Vigtigheden af den foreslagne Forbedring. Ligeledes vil det og belønne dem, som ikkun have taget Hensyn til Seletöier til Stude, alt i Forhold til For-slaget's Nytte.

3. Efter Forsøg, anstillede saavel anden Steds som her, er det be-fundet, at man kan sprænge Stene og svære Træstammer, uden at nedstampe Kruder, hvilket Arbeide er forbundet med nogen Fare, og uden at nedstampe Leer eller andet oven paa Krudet. Det er ved Erfaring beviist, at Kruder gjør sin fulde Virkning, naar Svo-veltraaden blir gaær igiennem löst Sand. Efter denne Maade kan man lade let, hurtigen og uden mindste Fare. Da Stenens Boring er langsom og kostbar, saa spørges, om der ei kan findes en let-tere, hurtigere og mindre bekostelig Maade til Steenboring end den hidtil brugelige?

Forfatteren maatte omstændeligen beskrive den Maade, paa hvilken han har boret Huller af en given Diameter og Dybde. Tiden og Omkostningerne maatte anføres, og Sammenligning imellem den ældre og nye Borings Maade anstilles. Selskabet belønner denne Opfindelse med 50 Rdlr.

4. Da Jordkrebs ere til saa meget større Skade i Hauger, som de saa hyppigen formere sig, saa spørges hvorledes de paa den sikkerste og bedste Maade og i den korteste Tid kan udryddes?

Forfatteren maa omstændeligen beskrive sin Udrydnings Maade, og bevise dens Paalidelighed ved virkelige og paa flere Steder anstillede Forsøg. Selskabet giver derfor en Belønning af 50 Rdlr.

5. Den nyttigste og bedste Maskines Opfindelse eller Forbedring, som med Fordeel kan anvendes i Agerbruget, Fabriker eller Bergværker i Kongens europæiske Stater, vil Selskabet belønne med 100 til 200 Rdlr. i Forhold til Opfindelsens eller Forbedringens Vigtighed.

Afhandlingen maatte geleides med Tegning eller Model. Selskabet bemærker at de Opfindelser eller Forbedringer, som ere udførte i det store, og ved Brug og Erfaring bekræftede, ville fortjene Fortrin for blotte Ideer til Opfindelser og Forbedringer, med mindre disse skulde være særdeles vigtige, og have en meget høi Grad af Rimelighed for sig, at man ei kan tvivle om, at jo den tilsigtede Virkning vil opnaaes.

Selskabet indbyder alle Sagkyndige (dets nærværende Medlemmer allene undtagne) at indkomme med fuldstændige og paa Erfaring grundede Svar paa disse ovenstaaende og efter det Thortiske og Classenske Legater udsatte Priisopgaver. I Stedet for at nævne sig, vilde de Æskende skrive deres Navn, Embede og Opholdssted i en forseglet Seddel med paategnet Devise, hvilken tillige maae findes paa Afhandlingen.

Disse Priisæskninger maae indsendes til Selskabets Secretair inden Udgangen af Aaret 1811.

Alt ovenstaaende bekendtgjøres efter Selskabets Beslutning i dets Möde den 29de Juni 1810.

Thomas Bugge,
Selskabets Secretair.

Kiöbenhavn, 1810.

Trykt hos Sebastian Popp, Bogtrykker og Skrivtstüber.